

ผนวก ง

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก

ข้อมูลนี้เป็นส่วนหนึ่งของการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนในชุมชนแขวงบางระมาด เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ข้อมูลที่ยกมานี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งของการถอดเทปทั้งหมด

ประธานคณะกรรมการชุมชน เพศชาย อายุ 60 ปี
วันจันทร์ที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549 เวลา 14.00 น.

ผู้ศึกษา : ท่านเข้าใจคำว่าทุนทางสังคมหมายถึงอะไร และมีอะไรบ้าง

ผู้นำชุมชน : คิดว่านะ โรงเรียนก็ดี วัดก็ดี ถือว่าเป็นทุนทางสังคมในชุมชนของเรา เพราะเป็นแหล่งที่ศึกษาของสังคมด้วย อย่างถ้าทุนทางสังคมตัวหนึ่งที่มันจับต้องไม่ค่อยได้ แล้วคุยกับชาวบ้านไม่ได้ แล้วมีปัญหาเนี่ย ทุนทางสังคมทางปัญญา วัฒนธรรม ความเชื่อต่าง ๆ ในชุมชนของเรา พอที่จะอธิบายได้ว่าสังคมสมัยก่อนเค้าแบบปราชญ์ทั้งหลาย ตรงนี้เป็นพวกกระบี่กระบอง ก็จะหัดตีกระบี่กระบอง คือคุณตาเพี้ยน เย็นเป็นสุข ก็จะหัดลูกหลานของเรา ตีไม้สั้นไม้ยาว นี่ทุนสังคมของเขา พวกที่จบไปก็ไปเป็นอาจารย์สอนที่ไหนก็ได้ สอนกระบี่กระบอง

ผู้ศึกษา : ท่านมีความเข้าใจในวิธีการใช้ทุนทางสังคมอย่างไร

ผู้นำชุมชน : สภาพปัจจุบันมันเป็นอย่างนี้ ชาวบ้านนี่เขาเข้าใจว่า ทุนทางสังคมเหล่านี้ที่เราพูดกันเนี่ย จะมาใช้ประโยชน์ได้ อย่างวัดก็ดี ปราชญ์ชาวบ้านก็ดี เค้ามองว่าสิ่งนี้มันจะนำมาใช้ประโยชน์ได้เท่าที่สัมผัสอยู่ คนที่มาเรียนนี่เขาอยากได้ ผู้เก่า ๆ มันมีใจ แต่ผู้ที่จะเข้ามาเรียนนี่มันไม่มี เด็ก ๆ ก็ไปทางอื่น

ผู้ศึกษา : แสดงว่าคนที่จะมาสอนเนี่ย มี แต่ไม่มีผู้มาเรียน

ผู้นำชุมชน : ใช่ มีคนที่จะมาเป็นอาจารย์สอนเนี่ย ก็แทบจะเดินไม่ไหว มันจะมาไม่ไหว อยากให้คนไปถ่ายทอดเจตนารมณ์ ก็เขียนขึ้น บางทีท่านก็เล่ามาเราก็เขียนตามท่านบ้าง ไม่เหมือนท่านที่จะเอามาอธิบายเป็นครูจริง ๆ

ผู้ศึกษา : ในชุมชนของท่านมีการใช้ทุนทางสังคมเพื่อการจัดการศึกษาด้านอาชีพหรือไม่ อย่างไร

ผู้นำชุมชน : ก็สังคมสมัยก่อนตรงนี้เป็นพวกกระบี่กระบอง สอนกระบี่กระบอง

ผู้ศึกษา : สืบเนื่องต่อกันมาจนถึงปัจจุบันไหม

ผู้นำชุมชน : ก็ตอนนี้ลูกหลานเขาก็ไปเรียน ศิษย์คนอื่นก็ไปเผยแพร่ที่อื่น เพราะว่าพ่อเค้าไม่ได้มอบ เค้าก็เลยไม่กล้าที่จะเอาสิ่งทั้งหลายทั้งปวงมา ลูกศิษย์มายกครูเค้าจะไม่กล้าทำซึ่งเป็นการถ่ายทอดวิชาให้ศิษย์ทั่ว ๆ ไป ไม่ใช่ให้ลูกให้เค้า

ผู้ศึกษา : ท่านคิดว่า ทูทางสังคมในปัจจุบันจริงๆ ที่สามารถเห็นได้ พอที่จะมีอะไรหลงเหลือบ้าง

ผู้นำชุมชน : รู้สึกจะหายาก เพราะความเจริญรุ่งเรืองนี้ เด็ก ๆ เค้าก็ได้รับการศึกษาเทคโนโลยีมันก็เข้ามา เค้าก็ไปศึกษาข้างนอกสมัยก่อนมันยังไปไหนไม่ได้ใช่ไหม พอว่างงานมาเรียนมาพอออกจากสวนมาก็เคาะอะไรโป่งป้าง โป่งป้าง เคาะกะโหลกกะลา ออกจากสวนมาก็เท่านั้น เพราะตอนนี้มันไม่มีแล้ว

ผู้ศึกษา : การสร้างความสัมพันธ์กันระหว่างประชาชนในชุมชนเป็นเช่นไร

ผู้นำชุมชน : เราก็มีส่วนร่วมกันในชุมชนของเรา มีส่วนร่วมก็คือ คณะกรรมการชุมชน จะประชุมกรรมการจะเป็นที่ตรงไหน เวลามีการประชุมใหญ่ ซึ่งมีวิธีการก็คือสร้างความสัมพันธ์ในงานเทศกาลต่าง ๆ วันพระใหญ่ อะไรอย่างนี้ วันเข้า-ออกพรรษา ผมก็จะพูดอะไรต่าง ๆ ให้ชาวบ้านได้เห็นภาพรวมใหญ่ ๆ ประมาณนั้น

ผู้ศึกษา : และการมีส่วนร่วม และการให้ความร่วมมือของประชาชนในชุมชนต่อกิจกรรมต่าง ๆ ในการใช้ทุนทางสังคมเป็นอย่างไร

ผู้นำชุมชน : อย่างในชุมชนนี้ การที่จะมีการทำให้คนในชุมชนมาร่วมกิจกรรม มีกิจกรรมอะไรบ้างที่ทุกคนได้มาร่วมกิจกรรมดีที่สุด เหมือนกับว่าให้ความร่วมมือแล้วก็มารวมกลุ่มพร้อม ๆ กันนะก็ กิจกรรมพวกนี้ไม่ค่อยมีนะ คือ กิจกรรมทางวัฒนธรรมคงมี เพราะกิจกรรมทางวัฒนธรรม ประเพณีมี แล่นั่นที่เค้าจะให้ความร่วมมือ ทางวัฒนธรรมกิจกรรมอย่างอื่น เราก็จะหาแพทย์มารักษาเขาฟรี ใช้สถานที่วัด มาตรวจโรคให้ผู้สูงอายุ ฟรี ตรวจอะไรทุกอย่าง เชิญเข้ามาเป็นเกี่ยวกับด้านสุขภาพ ส่วนใหญ่จะไม่ทำกิจกรรมเฮฮาจะไม่มี

ผู้ศึกษา : แล้วคนในชุมชน ให้ความร่วมมือดีไหม

ผู้นำชุมชน : มันก็ครั้งหนึ่งนะ ที่ในงานทั้งหลายทั้งปวงเค้าจะมาเน้นผมว่าทำไมไม่ตั้งขึ้นมาในองค์กร ไล่มาถึงอย่างผู้นำยังไม่ได้ใช่ไหม เป็นภูมิปัญญาก่อน อย่างสถาบันภูมิปัญญาท้องถิ่นนี้ แต่ก่อนสถาบันเราเนี่ย ทุนสถาบันนี้ คนก็ไม่ค่อยเข้าวัดเท่าไรใช่ไหม แล้วผมก็ต้องมา

ริเริ่ม พาเค้ามาสวดมนต์วัด ไหว้พระ พาเค้านอนวัด จัดเทศน์มหาชาติให้คนติด ผมก็จะให้พระท่านช่วยพูด ช่วยอะไร เป็นอย่างนั้น

ผู้ศึกษา : มีการให้ความรู้ในการใช้ทุนทางสังคม และการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรในชุมชน หรือนอกชุมชนเพื่อใช้ในการจัดการศึกษาด้านอาชีพอย่างไร

ผู้นำชุมชน : พอเราไปรับข้อมูลมา ได้ข้อมูลต่าง ๆ มาแล้ว นอกจากเปิดเผยความเสี่ยงตามสายเพื่อประชาสัมพันธ์ให้ได้รับข้อมูลข่าวสาร ก็มีการประชุมชุมชน มีประชุมคณะกรรมการชุมชน ก็หลายเรื่อง อย่างเช่น มีทั้งกองทุน กองทุนหมู่บ้านอย่างนี้แล้วก็มี การแต่งตั้งประธานกองทุนมีประธานชุมชนผู้สูงอายุ ประธานกลุ่มแม่บ้าน ประธานกลุ่ม อปพร. มี ตั้งไว้ครบหมด ใครจะไปทำอาชีพก็ทำไป แล้วก็เอาข้อมูลมาหากัน ว่าอันนี้มันได้ประโยชน์ไหม ได้มั่งไม่ได้มั่งก็ยังไม่ประมาณนั้น

ผู้ศึกษา : การเข้ามีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนและประชาชนในการปฏิบัติงาน การประชุม การวางแผน การติดตามผลและประเมินผลต่อการใช้ทุนทางสังคมเพื่อจัดการศึกษาด้านอาชีพในชุมชนเป็นอย่างไร

ผู้นำชุมชน : แต่ก่อนไม่มีชุมชน พอผมเป็นแล้วผมก็ตั้งเลย หมู่บ้านพัฒนาวัดกาญจนสิงหาสน์ (18,19) สองหมู่ควบเลย พอขอปิ่นนະถนนวนระดับ ไม่ต้องเอาเงินผู้ใหญ่บ้านมาใส่เลย หินคลุก ไม่ว่าลานกีฬา มันมาจากงานชุมชน จะขอเฉย ๆ ไม่ได้ พอตั้งชุมชน ชุมชนจะมีกรรมการหลากหลายขึ้นมา มีซอยไหนก็ซอย มัน 2 หมู่ ก็ตั้งชะ 14 คน รองชะ 1 ก็มีเหรียญ มีเลขา มีนายทะเบียน แล้วซอยตรงนั้นคุณต้องรับผิดชอบนะ แล้วก็เสนอมานะเดี๋ยวนี้คุณจะทำอะไร เอาคุณจะทำตรงนั้นนะ ยกต่างระดับถนนเข้าบ้านคุณ เพราะมันยังเป็นน้ำเป็นท่าอยู่ เอาได้ ก็ต้องไปเรียกเขตมาวัด แล้วก็ของงบประมาณ มีวิธีการดำเนินการอย่างไร การเป็นตัวแทนชาวบ้านยังงี้ ติดต่อทางราชการยังงี้ให้ความรู้เขายังงี้ข้อมูลจากการส่งมาก็ได้อธิบายให้เขา (คณะกรรมการชุมชน) ฟัง เพื่อสร้างความเข้าใจ และมีการประชุมร่วมกันกับทางเขตทุกเดือน พอได้ข่าวได้ข้อมูลมาก็เปิดเครื่องขยายเสียงตามสายให้ประชาชนเขาทราบ

ผู้ศึกษา : แนวทางที่ท่านได้ดำเนินการเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อให้ประชาชนในชุมชนได้ใช้ทุนทางสังคมเพื่อจัดการศึกษาด้านอาชีพ ท่านมีวิธีดำเนินการอย่างไร

ผู้นำชุมชน : ต้องการให้ชุมชนได้มีอาชีพ ได้มีทุนเรียนด้านอาชีพ มีอาชีพเลี้ยงตนเอง ได้ต้องการให้เยาวชนที่ไม่มีทุนไปเรียนระดับสูง ๆ ได้เรียนวิชาฝึกอาชีพ ไปประกอบอาชีพ อนุญาตให้กม.สร้างโรงเรียนขึ้นในวัด ประคับประคองชุมชน ให้เด็กได้เล่าได้เรียน ได้นำวิชานั้นไปประกอบอาชีพ มีหลากหลายสาขา แล้วแต่ใครจะชอบเรียนอะไร เรียนได้ เพื่อพุงพวกนี้แหละ

ให้ชุมชนได้เข้มแข็งในการดำเนินชีวิต ตั้งเป้าเอาไว้ละ ถ้าไม่มันก็เป็นชุมชนที่ไม่เข้มแข็ง ก็จะเป็นชุมชนแบบไหน ขาดการศึกษา จุดประสงค์แรก ๆ ตั้งใจสามารถนำไปประกอบอาชีพ ทำธุรกิจส่วนตัวได้ละ ประโยชน์สำคัญอยู่ตรงนี้เลยครบครันได้ อย่างวิชาเสริมสวย เรียนไปแล้วก็นำไปประกอบอาชีพทำร้านเสริมสวยตัวเองได้ ฐานะทางครอบครัวดีขึ้น ทุกวิชาที่เรียนไป เป็นวิชาชีพจริง ๆ ที่นำไปประกอบ คือหลักโดยแท้จริงเลย นี่คือการตั้งใจของหลวงปู่คิดวางพื้นที่ไว้

ผู้ศึกษา : แล้วมีแนวทาง วิธีดำเนินการอย่างไร ที่จะส่งเสริมทางด้านอาชีพ

ผู้นำชุมชน : ก็คือ เชิญเจ้าหน้าที่กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงพัฒนาการฯ มาให้ความรู้ เขาจะบอกให้เขียนโครงการไปว่า กรณีอะไร ในพื้นฐานคุณต้องการ ผู้สูงอายุที่ว่าง ๆ ให้มีรายได้ ดอกไม้หรืออะไรก็ได้แต่ที่ขายได้ ตุ๊กตา ที่ตั้งโต๊ะก็ได้ โทรศัพท์ก็ได้ เขาจะมาสอนเอง แล้วก็ให้ลองทำ พอใครเก่งแล้วก็ทำเอง จะเอาไปขายก็ได้ เป้าหมาย อันนี้คือเป็นโครงการ เราจะมิกกลุ่มอาชีพในชุมชนก็มิกกลุ่มแม่บ้านเค้าจะตั้งกันมาแล้วไปรวมตัวกันที่เขต ประมาณนั้น ตั้งเป็นองค์กรไว้เฉย ๆ พอจะจัดทำ ก็มีโรงเรียนฝึกอาชีพไซ้ไหม แล้วก็ทางกรมพัฒนาสังคม ก็มีจดหมายมาให้ผมเขียนโครงการไปว่า ต้องการภูมิปัญญาอะไร ให้ผู้สูงอายุที่อยู่ว่าง ๆ ไม่มีรายได้ ผมก็เขียนไป มีอยู่ 2 อย่าง มีดอกไม้ และตุ๊กตา ก็เชิญเจ้าหน้าที่มาอบรมให้เค้า ให้ยายจวบเป็นประธาน บ้านเค้ากว้างก็ไปรวมกลุ่มกันได้

ผู้ศึกษา : ท่านประสบกับปัญหาและอุปสรรคอย่างไร และท่านแก้ไขปัญหาดังกล่าวนั้นอย่างไร

ผู้นำชุมชน : อันนี้คือเป็นโครงการ คือโครงการเขียนแล้ว แต่กรมพัฒนาชุมชนเขายังไม่มา ไว้รองรับ ถ้าเขามาก็ให้เข้าไป แล้วแต่กลุ่ม ผมตั้งกลุ่มไว้ไง ผมคิดในหัวผม ตั้งขึ้นมาแล้วค่อยไปหาเขาทีหลัง พี่จวบเป็นอย่างนั้นละ ก็ตินะผู้ใหญ่แสง พอมันเกิดตัวนั้น พวกที่มันมีความรู้พวกที่ปรึกษาก็จะโทรมาหาผม เอาตรงไหน บ้านพี่จวบ ใครจะเป็นประธาน พอเอาเป็นที่จวบเป็นประธาน ที่เสนอไปชอบไหม ถ้าไม่ชอบเปลี่ยนแปลงก็ได้ แล้วแต่เขาถนัด แล้วก็มาสอนเขาเอง

ผู้ศึกษา : พอมีปัญหาใช้วิธีการจัดการกับปัญหาเหล่านั้นได้อย่างไร

ผู้นำชุมชน : ผมก็ไปหาปราชญ์ ผู้ที่เป็นปราชญ์ คือ ปุชนียบุคคล สมัยก่อนจะเป็นตาคุณนะ พอพี่จวบ พอคนนี้พูดเขาจะเชื่อ นี่แหละปุชนียบุคคลสมัยก่อน อาจารย์เพี้ยน ครูแล้วพอเราพูดแล้วเค้าไม่เชื่อ พอเค้าพูดแล้วเราก็จะโรยรอยตามปราชญ์นี่แหละ ภูมิปัญญานี้แหละชัดเจน กลับไปหาบุคคลที่ชาวบ้านยอมรับแล้วก็ให้ความเคารพมากที่สุด คนพวกนั้นก็เข้าใจว่าเจตนาของผู้ใหญ่เป็นยังงี้อยู่แล้ว สมมติถ้าผมพูด เขาจะไม่เชื่อ เพราะไม่ใช่คนพื้น ไม่ใช่คนดั้งเดิมตรงนี้ยอมรับว่ายาก

ผู้ศึกษา : ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อการใช้ทุนทางสังคมเพื่อการจัดการศึกษาด้านอาชีพเพื่อเสริมสร้างรายได้ และความมั่นคงในอาชีพของประชาชนในชุมชน

ผู้นำชุมชน : คิดมาก อยากรู้อย่างไร แต่สถานที่ผมไม่มี ที่ผมไม่มี บ้านผมก็หลังเล็ก ๆ จะเอาเด้ามารวมกลุ่มกันนี้ยาก ความเริ่มจะให้เค้ามีความรู้ที่ผมคิดทุกคืนเลย พอจะไปเอาที่ไม่ได้ เราไม่มีที่ แต่ปัญญามี ถ้าหากว่าอาจจะมีหน่วยงานอื่นมา มาประสานว่าใช้ตรงวัด ใช้ตรงโรงเรียนอะไรต่าง ๆ เหล่านี้ ผมจะมาใช้ทางวัดนี้แหละ มันสะท้อนในใจผม ผมจะหาอะไรมาตอบแทนทางวัด คือ 1 เข้ามาอยู่นะ ค่าน้ำค่าไฟคนก็ต้องมาใช้ กระบวนการผมคิดนะ เพราะนี่มันจุดศูนย์รวม

ผู้ศึกษา : ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไรบ้าง เพื่อเป็นแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาทุนทางสังคมเพื่อการจัดการศึกษาด้านอาชีพในชุมชน และมีการดำเนินการอย่างไรจึงจะสามารถตอบสนองความต้องการการได้รับการส่งเสริมและพัฒนาด้านอาชีพเพื่อให้มีรายได้อย่างมั่นคงได้อย่างไร

ผู้นำชุมชน : ต้องการให้ชุมชนได้มีอาชีพ ได้มีทุนเรียนด้านอาชีพ มีอาชีพเลี้ยงตนเอง ได้ต้องการให้เยาวชนที่ไม่มีทุนไปเรียนระดับสูง ๆ ได้เรียนวิชาชีพอาชีพ ไปประกอบอาชีพ ทางวัดอนุญาตให้ กทม.สร้างโรงเรียนขึ้นในวัด (หมายถึง โรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร (กาญจน-สิงหาสน์อุปถัมภ์) ประคับประคองชุมชน ให้เด็กได้เล่าได้เรียน ได้นำวิชานั้นไปประกอบอาชีพ มีหลากหลายสาขา แล้วแต่ใครจะชอบเรียนอะไร เรียนได้ เพื่อพุงพวกนี้แหละให้ชุมชนได้เข้มแข็งในการดำเนินชีวิต ตั้งเป้าเอาไว้ละ ถ้าไม่จั้นก็จะเป็นชุมชนที่ไม่เข้มแข็ง ก็จะเป็นชุมชนแบบไหนขาดการศึกษา จุดประสงค์แรก ๆ ตั้งใจ

ผู้ศึกษา : แนวทางหลังจากที่เราทราบสภาพข้อเท็จจริงสภาพต่าง ๆ มาแล้วเราจะเสนออะไรไปให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดี ในเมื่อชุมชนอยากจะมีอาชีพว่าเรามีคน มีความต้องการ อยากจะสะท้อนแนวคิดตรงนี้ ไปสู่แนวทางในระดับหนึ่งที่เกี่ยวข้องอย่างไรบ้าง

ผู้นำชุมชน : ก็เวลาประชุมกำหนดผู้ใหญ่บ้าน แต่ก่อนเสนอแนวคิดเห็นของชุมชนให้ทางข้าราชการ ตอนนั้นก็ไม่ใช่แล้ว มาใช้กันแบบผู้นำชุมชน พอได้รับความเดือดร้อน ต้องการให้ทางข้าราชการช่วยติดต่อประสานงานกับกระทรวง ทบวง กรม ที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาประสาน เข้ามาให้ความรู้กับชุมชนของผมได้ไหม ก็บอกให้ผู้ใหญ่แหวงเขียนโครงสร้างมาต้องการอะไร ไปถามชาวบ้าน ถ้าเยาวชนเราอยากจะเรียนไฉน จะเรียนได้ไหม ก็บอกได้ ก็ให้ตั้งกลุ่ม ตั้งก่อน สักพักเดียวมันก็ล้มละลาย แล้วเวลาไปประชุมนัดพวกนี้ไปประชุมสำนักงานเขต ก็ต้องควักค่ารถให้เค้า ค่ากิน ค่าอยู่ ไม่ใช่ของง่าย ๆ จะเสียสละไปอบรมอย่างเป็นทางการนี้ เขา

ไม่ยอมหยอก เขาต้องมีรายได้ของเขา ถ้าเป็นแล้วไม่ใช่เป็นง่าย ๆ เป็นยาก ผู้นำมาก่อน คณะกรรมการ ปราชญ์ แล้วก็ต้องเอาสถานที่ ก็คือวัด ไม่วัดก็โรงเรียน หน่วยงานอื่น ข้าราชการ คือเขต แล้วก็จะติดต่อไปหน่วยงานอื่นต่อไป เขตอาจจะเป็นคนมาประสานให้เรา แต่เราก็มีส่วน ร่วมกันในชุมชนของเรา แต่มองว่าความคิดของคนระดับรากหญ้านี้ เน้นอนค้ำว่ารายได้นี้ มันคือ เงิน มันคือทำให้เขามีอาชีพอยู่ได้ ถ้ามัวจำเป็นใหม่ว่าจะต้องให้เขามีวิชาชีพ เพื่อจะทำให้เขามี รายได้เสริมขึ้นมา ก็จำเป็นมากเลย ก็หน่วยงานในระดับชุมชนนี้ก็จำเป็นจะต้องหาช่องทาง หา แนวทางประสานไปยังเขต หน่วยงานต่าง ๆ หรือแหล่งที่จะมีอะไรมาให้เขา เราพยายามแสวงหา